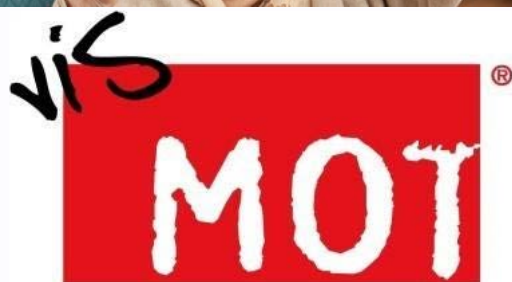

Sømna kommune

PLANSTRATEGI
2017-2019

Innhold

1.Om kommunal planstrategi	3
1.1 Kommunen som planansvarlig.....	3
1.3 Planforklaring.....	4
1.4 Medvirkning	6
1.5 Nasjonale føringer med betydning for kommunens planbehov.....	6
1.6 Regionale føringer med betydning for kommunens planbehov.....	7
2.0 Evaluering av planer/prosesser, samt bruk av plangrunnlag.	8
2.1 Planenes nytteverdi.....	8
2.2 Svakheter/utfordringer	8
3. Hovedfunn i utviklingstrekk for Sømna kommune	9
3.1 Befolkningsutvikling og sammensetning	9
3.2 Levekår og folkehelse	9
3.3 Næringsliv og sysselsetting	10
3.4 Miljø og klima	10
3.5 Arealbruk.....	10
3.6 Kommunal forvaltning og tjenesteyting	11
4.0 Planoversikt	14
4.1 Interkommunalt plansamarbeid	15
4.2 Vurdering av planbehov 2017-2019.....	15
4.3 Prioritering av planoppgaver 2017-2019.....	17

1.Om kommunal planstrategi

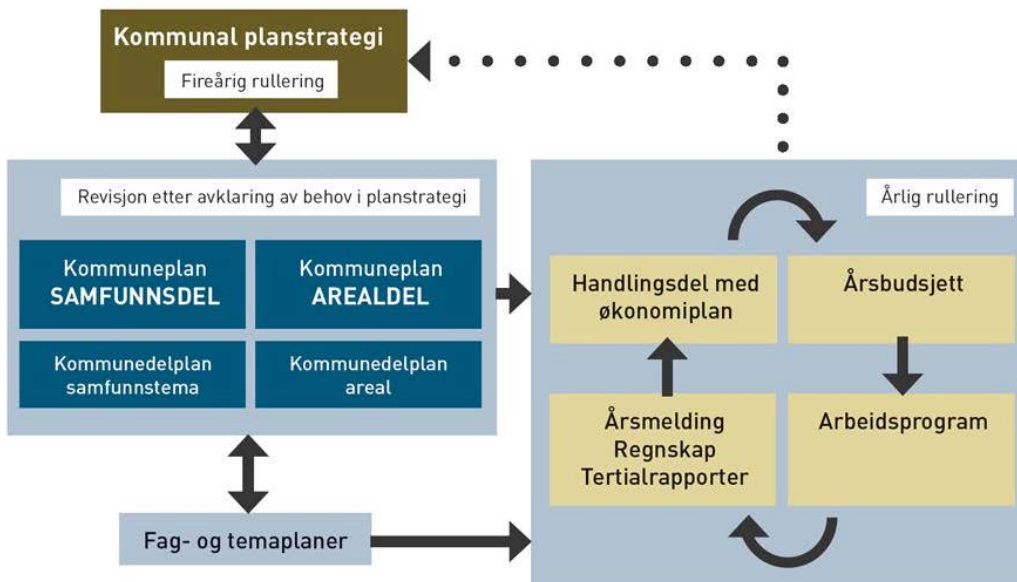
Jamfør Plan- og bygningsloven §10-1 skal kommunestyret minst én gang i hver valgperiode og senest innen et år etter konstituering utarbeide og vedta kommunal planstrategi. Fra lovteksten refereres:

«Planstrategien bør inneholde en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling. Herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden. Ved behandlingen skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves».

Folkehelseloven pålegger kommunene å utarbeide en oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer, herunder identifisere hva som er de største folkehelseutfordringene i kommunen i neste planperiode (§ 5). Folkehelseloven § 6 utdypet plan- og bygningsloven med følgende lovtekst: *Oversikten etter § 5 annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.*

Planstrategien er et verktøy for å prioritere planbehov i planperioden. Planstrategien bør være tydelig på utfordringene, men kritisk til planbehovet. Planstrategien skal ikke vedta nye mål og tiltak for kommunen, men peke ut hvilken retning utviklingen av kommunen skal gå i.

1.1 Kommunen som planansvarlig

Som det fremgår av figuren over rulleres planstrategien hvert fjerde år og vil legge føringer for den øvrige kommunale planleggingen. Samtidig vil økonomiplan og budsjett legge premissene for planstrategiens prioritering.

1.3 Planforklaring

Kommuneplanen er kommunens overordnede politiske styringsdokument og gir langsiktige rammer for utvikling av kommunesamfunnet som helhet og forvaltningen av arealressursene i et 10-12 års perspektiv. Kommunen skal ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel, arealdel og handlingsdel. Et viktig prinsipp i plan- og bygningsloven er at det skal være sterke koblinger mellom samfunnsdel og arealdel. Kommuneplanen er førende for mer detaljerte planer og budsjetter.

Kommuneplanens samfunnsdel viser kommunens langsiktige mål og strategier og hvilke utfordringer og muligheter vi står overfor. Den viser ønsket utvikling av kommunen. Samfunnsdelen er grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen.

Kommuneplanens arealdel omfatter hele kommunen. Den er juridisk bindende og styrer den langsiktige arealutviklingen. Arealdelen skal sikre at arealbruken i kommunen bidrar til å nå/bygger opp under mål og strategier i samfunnsdelen. Arealdelen består av planbeskrivelse, retningslinjer for saksbehandling og plankart med utfyllende bestemmelser. Den er styrende for mer detaljerte arealplaner og utbyggingstiltak.

Kommuneplanens handlingsdel er en plan for gjennomføring av kommuneplanens samfunnsdel, kommunedelplaner og eventuelt andre planer. Handlingsdelen skal vise hva kommunen vil prioritere de fire neste budsjettårene for å nå kommuneplanens mål. Den er et styringsdokument for kommunens løpende virksomhet og gir konkrete prioriteringer for sektorene. Handlingsdelen skal revideres årlig.

Økonomiplanen skal omfatte hele kommunens virksomhet og gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver (Kommuneloven § 44). Økonomiplanen skal omfatte minst en 4-års periode og revideres årlig.

Årsbudsjett er en bindende plan for kommunens midler og anvendelse av disse i budsjettåret (Kommuneloven § 45). Årsbudsjettet skal konkretisere økonomiplanen og gjelder hele kommunens virksomhet. Årsbudsjettet er inndelt i en driftsdel og en investeringsdel og revideres årlig.

Handlingsprogrammet skal samle både kommuneplanens handlingsdel, 4-årige økonomiplan og årsbudsjett i ett og samme dokument. Handlingsprogrammet viser hvordan sektorene skal følge opp kommuneplanen og er konkretisert med kortsiktige periodemål basert på de langsiktige målene i kommuneplanen. I tillegg inneholder handlingsprogrammet et plan- og utredningsprogram som følger opp planstrategien med endelig prioritering av når planoppgavene skal gjøres og tildeling av ressurser.

Kommunedelplaner kan utarbeides for bestemte områder (areal), tema eller virksomhetsområder (sektorer). De skal følge opp utvalgte mål i kommuneplanens samfunnsdel eller konkretisere arealbruken for et avgrenset geografisk område. De har samme juridiske status som kommuneplanen og det er krav om å lage planprogram etter plan- og bygningslovens bestemmelser. For temaplaner utarbeidet som tematiske kommunedelplaner er det i tillegg krav om å ha et handlingsprogram med årlig rullering.

Tema- og strategiplaner har som fellestrekk at de ikke utarbeides etter plan- og bygningsloven. De omhandler tema der det vurderes mer hensiktsmessig at disse fremmes uten omfattende prosesskrav etter plan- og bygningslovens bestemmelser (krav om planprogram, handlingsplan, offentlig ettersyn osv.). Dette kan være hensiktsmessig der tema, interessegrupper og medaktører er klart begrenset og definerte. Temaplaner kan gjerne inneholde både sektorovergripende tema og mer detaljert planlegging for hvert virksomhetsområde for å følge opp kommuneplanen.

Handlingsplaner konkretiserer hvordan en overordnet plan eller melding skal følges opp med tiltak, ansvar og tidsfrister. Kommuneplanens handlingsdel er lovpålagt og følger egne prosedyrer. En handlingsplan kan enten inngå som del av en temaplan/kommunedelplan eller fremmes som egen oppfølgende plan hjemlet i overordnet temaplan/kommunedelplan. Handlingsplaner som følger kommunedelplaner må i tillegg rulleres årlig. Enkelte planer som f.eks. årsplan barnehage revideres årlig som del av handlingsprogramprosessen. Andre handlingsplaner vedtas som egen sak. Her står kommunen mer fritt når det gjelder krav om rulling.

Et viktig moment er at, uavhengig av prosess og form, er mål og tiltak som foreslås i de ulike tema- og handlingsplaner ikke endelig prioritert før de inngår i vedtatt handlingsprogram. Erfaringsmessig kan det være krevende å integrere tematiske handlingsplaner i handlingsprogrammet i ettertid. Det er derfor ønskelig at mål og strategier i vedtatte temaplaner følges opp i årlig handlingsprogramarbeid. Dette sikrer at det settes av ressurser til oppfølgingen av vedtatte planer.

Reguleringsplan er en arealplan for et avgrenset område. Planen består av et arealkart med tilhørende bestemmelser som angir bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser. Alle forslag til planer etter loven skal ved offentlig ettersyn ha en planbeskrivelse som beskriver planens formål, hovedinnhold og virkninger, samt planens forhold til rammer og retningslinjer som gjelder for området. Reguleringsplan kan utformes som områderegulering eller detaljregulering:

Områderegulering er en kommunal reguleringsplan som brukes der det er krav om slik plan i kommuneplanen, eller kommunen finner at det er behov for å gi mer detaljerte områdevisse avklaringer av arealbruken. Dette er nyttig når det er behov for å fastsette overordnede strukturer i områder, som bygges ut gjennom små, private detaljreguleringer. Områderegulering utarbeides av kommunen. Kommunen kan likevel overlate til andre myndigheter og private å utarbeide forslag til områderegulering.

Detaljregulering er en detaljert reguleringsplan for et begrenset område, og er ofte knyttet til konkrete utbyggingsprosjekter. Både kommunen og private kan utarbeide detaljregulering, men disse utarbeides som oftest av private aktører.

Kommunens **utfordringsdokument/kunnskapsgrunnlag** bør utarbeides årlig. Utfordringsbildet tar for seg status og utviklingstrekk for viktige tema innenfor samfunns- og arealutvikling, herunder kommunens økonomiske rammebetingelser, ressursituasjonen og utfordringer knyttet til forvaltning og tjenestetilbud. Utfordringsbildet er bakgrunnsdokument for handlingsprogramarbeid, kommunal planstrategi og kommunens overordnet planarbeid. Hvert 4. år, i forkant av arbeid med kommunal planstrategi, inneholder dokumentet også en samlet folkehelseoversikt slik Folkehelseloven §§5 og 6 og Plan- og bygningsloven §10-1 stiller krav om.

Når det er behov for å oppgradere eksisterende planer brukes begrepene *rullere* eller *revidere* en plan. I hovedtrekk kan forskjellen defineres slik:

Revidering av plan: å oppdatere i forhold til dagens kunnskap, supplere innenfor eksisterende rammer.

Rulling av plan: å se på hele/deler av meldingen/planen/strategien. For planer; herunder mål og prioriteringer.

1.4 Medvirkning

Kommunal planstrategi skal gjøres offentlig kjent i minst 30 dager før kommunestyrets behandling. Det er ingen krav til medvirkning og allmenn debatt ut over dette. I og med at kommunen skal utarbeide ny kommuneplan vil det heller være naturlig å legge ressurser til medvirkning i disse planprosessene, enn å legge opp til medvirkning om planbehovet.

Kommunen skal innhente synspunkter fra nabokommuner, statlige og regionale organer i forbindelse med arbeidet med planstrategien. Samarbeidet med nabokommuner er viktig blant annet fordi det kan bidra til å identifisere og avklare interkommunale planoppgaver i planperioden. I tillegg vil samhandlingen med regional stat og fylkeskommunen kunne bidra til å få en god dialog om planbehov som følge av nasjonale føringer og regionale utfordringer.

Sømna er med i Sør-Helgeland plannettverk. Fylkeskommunen er også en del av dette. I plannettverksmøtet i april 2016 var planstrategi overordnet tema. Her ble det gjort rede for status i arbeidet og fokusområdene til kommunene. Rådmannsutvalget hadde møte i juni med tema planstrategi, der hver kommune gikk gjennom planbehov.

Lederforum har gjennomført evaluering knyttet til eksisterende planer, prosesser og hvordan planer benyttes som styringsverktøy. Lederforum har også blitt benyttet som arena til å diskutere og kvalitetssikre hovedtrekk i kommunens status og utfordringer, samt avdekke de viktigste planbehovene for enhetene og kommunen som helhet.

1.5 Nasjonale føringer med betydning for kommunens planbehov

Etter ny plan- og bygningslov fra 2008 skal regjeringen hvert fjerde år utarbeide et dokument med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Dette inngår som en formell del av plansystemet. Dokumentet skal bidra til at planleggingen i fylker og kommuner tar opp viktige utfordringer i samfunnsutviklingen, og dokumentet skal legges til grunn for utarbeidelsen av planer i kommunene.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging ble fastsatt ved kongelig resolusjon 12. juni 2015. Forventningsdokumentet fremhever tre områder:

- **Gode og effektive planprosesser**
Med forenklet plan- og bygningslov skal planleggingen av bolig, næring og samferdsel effektiviseres. Kommunene skal ha fokus på gode medvirkningsprosesser, bruk av regionalt planforum, oppdatert kunnskapsgrunnlag, effektiv saksbehandling og bruk av digitalt planregister.
- **Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling**
Kommunene skal ha fokus på energieffektivisering, risiko- og sårbarhetsanalyse med spesiell oppmerksomhet på naturfarer og klimaendringer, identifisering og ivaretagelse av viktige verdier knyttet til naturmangfold, landskap, friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø og tilrettelegging for næringsutvikling/areal med hensyn til en samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.
- **Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder.**
Kommunene skal ha fokus på en aktiv og levende sentrumspolitik, tilrettelegging for tilstrekkelig og variert boligbygging, samt økt bruk av sykkel og gange i dagliglivet, skape sosiale møteplasser og tilrettelegge for fysisk aktivitet gjennom sikring av sammenhengende grønne strukturer til lek, idrett rekreasjon og nærfriluftsliv. Det skal være en rask behandling av samferdselstiltak.

De nasjonale forventninger skal være retningsgivende, men ikke bestemmende, og skal bidra til at planleggingen blir mer målrettet og ikke mer omfattende enn nødvendig. De nasjonale forventningene fokuserer på følgende tema:

- Klima og energi
- By- og tettstedsutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Verdiskapning og næringsutvikling
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet oppvekstmiljø

Oppsummert kan man si at departementet i større grad vektlegger et helhetlig samfunnsperspektiv i kommuneplanleggingen enn tidligere nasjonale signaler. Klima, folkehelse, boligsosiale spørsmål og liknende forutsettes å få større betydning i kommuneplanarbeidet og i annet overordnet planarbeid i kommunen.

1.6 Regionale føringer med betydning for kommunens planbehov

Fylkesplan for Nordland: «Mitt Nordland – mi framtid» 2013-2025 har tre målområder;

- **Livskvalitet – et aktivt og inkluderende samfunn.** Alle i Nordland skal ha mulighet til å kunne utvikle sine evner, ferdigheter og interesser og innbyggerne skal ha gode levekår. Noen av strategiene for å følge opp dette er å ha en god boligpolitikk, styrke barnehage, skoler og arbeidsplasser til helsefremmende arenaer og inkludere tilflyttere og innvandrere slik at de blir aktive samfunnsdeltakere.
- **Livskraftige lokalsamfunn og regioner.** Et samfunn som preges av mangfold, entusiasme og kreativitet. Nordland skal bli attraktivt og det omfatter både fysiske, sosiale, kulturelle, økonomiske og andre ressursmessige faktorer. Det er et mål at Nordland skal ha attraktive og funksjonelle lokalsamfunn og regioner og at befolkningen skal ha tilgang til fleksible og robuste utdanningstilbud.
- **Verdiskaping og kompetanse.** En visjon om et nyskapende Nordland der man kan omstille seg i takt med omgivelsene. Det er et mål om økt kompetanse og forsknings- og utviklingsaktivitet og befolkningen i Nordland skal ha tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft. Det er et mål at Nordland skal ha et konkurransedyktig, innovativt og bærekraftig arbeids- og næringsliv.

2.0 Evaluering av planer/prosesser, samt bruk av plangrunnlag.

På nåværende tidspunkt har ikke Sømna kommune et godt nok overordnet styringsdokument. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel er foreldet, slik at mål og satsingsområder ikke er oppdatert i forhold til de utfordringene kommunen står overfor. Kommuneplanen mangler også den lovpålagte handlingsdelen. Gjeldende kommuneplan ble vedtatt i 2006. Den var, mens den fortsatt var aktuell, et godt styringsverktøy for enhetene. Planen har vært et viktig bidrag til å få inn midler, blant annet til bredbånd, vann og ulike prosjekter. Siden kommuneplanens samfunnsdel ikke er oppdatert i henhold til samfunnsutviklingen, er den derfor mindre relevant nå og den brukes ikke i det daglige, spesielt innenfor de sektorer som endrer seg raskt.

Mangler ved dagens plan- og styringssystem gir konsekvenser for kommunens evne til å håndtere utviklingsarbeid og komplekse samfunnsutfordringer og det er behov for å revidere kommuneplanen. Den er et viktig styringsverktøy for rådmann, ansatte og politikere. Uten en oppdatert kommuneplan stopper utviklingen, man lager mellomløsninger fordi man ikke kan ta de langsiktige avgjørelsene. Både samfunnsdelen og arealdelen er viktige for utviklingen av Sømna samfunnet.

2.1 Planenes nytteverdi

Planer er viktig for å forme organisasjonen og oppnå ønsket praksis. De er viktige for å få inn midler, spesielt kommuneplanens samfunnsdel og kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og naturopplevelser. Flere av dagens planer danner et godt grunnlag i saksbehandlingen og gjør den dermed forutsigbar. Sømna har flere ulike regionale planer som fungerer godt. Å samarbeide på enkelte områder gjør arbeidet både tids- og ressursbesparende (f.eks. plan for tilpasset opplæring og felles plan for godkjenning av barnehager). Skal planene ha en nytteverdi er det noen faktorer som må være på plass. Involvering er en av de aller viktigste. På enhetsnivå er det viktig med tverretattlig samarbeid med bred kompetanse for å sikre en helhetlig planlegging. En god plan krever en god prosess i forkant og alle som er berørte av planene må involveres. Vel så viktig er det med innbyggerinvolvering for å sikre at mål og tiltak er i tråd med innbyggernes ønsker. Det er også viktig at planene holdes levende.

2.2 Svakheter/utfordringer

Det er mange planer å forholde seg til og kommunen mangler en samlet oversikt over planene. Enhetsledere og ansatte har for liten kunnskap om hvilke planer som er gjeldende. Å utarbeide de gode og treffsikre planene kan være utfordrende. En solid plan krever både nok tid og nok ressurser, noe som ofte ikke blir prioritert. Planer vil da utarbeides uten gode nok prosesser og som få er kjent med. Disse planene havner ofte i skuffen og blir tatt frem når det er tid for ny revidering.

Den røde tråden i kommunens planverk mangler, planer kan fort bli for generelle, samt omfattende og ikke godt nok forståelige. For flere av dagens planer er det uklart hva hensikten er; å kunne ta strategiske valg eller utarbeides enkelte planer kun for at de er lovpålagte, eller for at kommunen kan søke om tilskudd? Det er en manglende kompetanse på planverk for å få den viktige felles forståelsen.

Medvirkning er viktig, men de effektive planprosessene går ofte på bekostning av de gode medvirkningsprosessene. Medvirkning er tids- og ressurskrevende, derfor blir ofte kun minstekravet til medvirkning i plan- og bygningsloven fulgt. Det gjør at planene kan bli mindre treffsikre.

3. Hovedfunn i utviklingstrekk for Sømna kommune

Basert på kunnskapsgrunnlaget for Sømna kommune 2017 oppsummerer vi her de viktigste utfordringene for kommunen.

3.1 Befolkningsutvikling og sammensetning

- Folkemengde pr. 1.1.17 er 2031, en nedgang på 32 personer fra året før.
- Befolkningsframskrivingen basert på middels nasjonal vekst tilsier en økning i antall innbyggere frem mot 2035 på ca. 100 personer.
- Det er størst endringer i alderssammensetningen for gruppen 80 + som kan gi utfordringer i forhold til tjenestene.
- Det er en økende andel innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Flest kommer fra Thailand, Polen og Libya.
- Vi har 62 bosatte flyktninger (40 voksne og 22 barn i alderen 2-17 år). Vi har vedtak på å ta imot 50 flyktninger i perioden 2015-2019, hittil har vi tatt imot 19. Integrering og arbeid er viktige utfordringer for kommunen.

3.2 Levekår og folkehelse

- 11,7 % av husholdningene i Sømna har en lavinntekt, dvs. mindre enn 60% av nasjonal medianinntekt. 5,5 % av husholdningene er fattige. Inntektsulikheten i kommunen har gått mye ned fra 2013.
- Første kvartal 2014 hadde vi det laveste sykefraværet i landet, med 3,8 %. Vi ligger nå over landssnittet med 5,7 % (3.kvartal 2016). Det er flere kvinner enn menn som er sykemeldt.
- Kommunen har en høy andel uføre, også unge uføre mellom 18-44 år. Vi skiller oss negativt ut i forhold til kommunene vi har sammenlignet oss med og landssnittet. Derimot skiller vi oss ut positivt når det gjelder arbeidsavklaringspenger. Færre går over på langvarige trygdeytelser, men går i stedet tilbake til arbeid.
- Vi har et relativt lavt utdanningsnivå i kommunen. Men vi har en stor andel som tar fagbrev og dette fremkommer ikke av statistikken.
- Positiv utvikling innen frafall i videregående, men tallene er likevel høye (24 %)
- Tallene på mobbing er redusert fra 21 til 8 % blant ungdommene (Ungdata). I elevundersøkelsen oppgir 5,6 % av elevene i 7. klasse og 11,6 % av elevene i 10. klasse at de blir utsatt for mobbing.
- Flere barn er utsatt for vold eller trusler om vold viser Ungdata.
- Vi har en veldig høy andel overvektige (inkl. fedme) målt ved sesjon. 39 % i Sømna mot landssnittet som er 22%. Nesten halvparten av gravide er overvektige ved første svangerskapskonsultasjon. En del barn og unge har et usunt kroppsfokus og det er et høyt inntak av energidrikker. Mat som serveres på idrettsarrangement og kulturarrangement er i hovedsak usunn.
- Kun 1 av 5 voksne har et aktivitetsnivå som er i tråd med statens anbefalinger. Blant ungdom er det 12 % som sjelden eller aldri er i aktivitet. Det er den egenorganiserte aktiviteten som øker, både blant barn og voksne. Barnehage og skole har økt fokus på daglig aktivitet gjennom helsefremmende barnehager og skoler, men kommunen mangler et lavterskeltilbud til de som ønsker å endre livsstil.
- Nedgang i alkoholbruk blant barn, men ligger fortsatt noe høyt. Dette gjelder i forhold til tidlig debut, mengde og om man får lov av foreldrene.
- 13 % av ungdommene snuser daglig og 10 % røyker daglig.
- BrukerPLAN kartlegger personer som har rusproblematikk og dobbeltdiagnose (rus og psykiatri), samt kun psykiske problemer. Samlet sett har brukergruppene dårlig fysisk og psykisk helse. Det er bekymringsfullt at det blir utøvd vold, mot og av disse brukergruppene. En del har omsorg eller samvær med barn.

- Under landsnittet i bruk av medikamenter mot psykiske lidelser. Sømna skiller seg, sammen med Brønnøy, ut i forhold til bruk av ADHD midler. Det har vært stabilt høyt de siste årene og i Nordland har det vært en fire-dobling siste 10 år. Det er også mange henvisninger til barne- og ungdomspsykiatrien. Det har vært en stor nedgang i antall ungdom som sliter med depressive symptomer, fra 20 % i 2012 til 12 % i 2015. Den største reduksjonen er blant jenter, mens enkelte av problemområdene er økende blant guttene. Motsatt av landsbasis.

3.3 Næringsliv og sysselsetting

- I 2015 var det 879 sysselsatte i kommunen.
- Det er 1,8 % arbeidsledige i Sømna kommune pr. okt. 2016. Landsnittet er på 2,8 %. Det er høyest arbeidsledighet i aldersgruppen 15-29 år.
- Sømna er Nordlands største landbrukskommune. Vi har flest melkekyr i Nord-Norge, størst kornareal i Nord-Norge, mest fulldyrka jord i Nordland (selv om vi er en av de minste kommunene), flest storfe i Nord-Norge, størst verdiskapning innen jordbruk i Nordland og nest mest verpehøner i Nord-Norge.
- Det er en nedgang i antall gårdsbruk, men de som er aktive drifter større enn tidligere.
- Siden 2002 har det vært 7 nyetableringer i kommunen.
- Vi har høy omsetning per innbygger i detaljhandel.
- Det er 284 som pendler ut av kommune og 178 som pendler til Sømna.

3.4 Miljø og klima

- Drikkevannsforsyningen og kvaliteten på vannet i Sømna er stabilt godt.
- Sømna er en halvøy som er omgitt av sjø. Dette gir et gunstig klima for landbruket og vi har derfor en av de største forutsetningene for å lykkes med gode avlinger. Likevel kommer det mer ekstremvær som vanskeliggjør driften da det er større fare for å få skade på avlingene.
- Det økende ekstremværet gir også utfordringer knyttet til planlegging, beredskap og økonomiske kostnader.

3.5 Arealbruk

- Det er i dag få ledige hyttetomter i kommunen og etterspørselen er stor.
- Vik har nytt boligfelt med flere ledige tomter.
- Berg har ledige tomter.
- Det er industriarealer både i Vik og på Berg.
- Kommunen har, slik det står i gjeldende kommuneplan, lagt til rette for spredt bebyggelse.
- Dersom vi fortsetter å drifte PLO slik det gjøres i dag med lite hjemmebaserte tjenester forventes det et behov for 54 kommunale institusjonsboliger i 2035 og 52 omsorgsboliger. Det vil si en økning på 20,2 institusjonsboliger og 16,3 omsorgsboliger.
- Basert på befolkningsframskrivingen med en økning på 100 personer frem mot 2035 vil det være et økt behov for eneboliger i kommunen, fra 708 i 2016 til 755 i 2035, samt noen flere tomannsboliger og 14 bofellesskap.

3.6 Kommunal forvaltning og tjenesteyting

- **Sårbar økonomi**

Økonomianalysen AGENDA kaupang gjennomførte høsten 2016, og som bygger på regnskapstallene for 2015, konkluderer med at Sømna kommune har greie finanser og middels frie inntekter (skatt, rammetilskudd og eiendomsskatt). Utfordringene er knyttet til negativt/svakt netto driftsresultat de senere år, høy netto lånegjeld (76 % av driftsinntektene ved utgangen av 2015) og reduksjon i disposisjonsfondet regnskapsreservene), noe som bidrar til å gjøre det økonomiske grunnlaget mer sårbart.

- **Høye utgifter til tjenesteproduksjonen**

Sømna har høye utgifter til sin tjenesteproduksjon. Samlede, behovskorrigerede netto driftsutgifter i tjenesteproduksjonen var i 2015 5 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1 og kostnadsnivået har økt siden 2013, sammenlignet med samme gruppe. Dette er en utfordring.

- **Barnevern**

I Sømna har vi mange barn med barnevernstiltak, enten i form av ulike hjelpetiltak eller omsorgsovertakelse. Kommunen har også et høyt antall fosterhjem og beredskapshjem.

De behovskorrigerede nettoutgiftene til barnevern er 2 mill. kr lavere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1 og lavest blant sammenligningskommunene. Kommunen klarer å gjennomføre alle undersøkelser innen 3 mnd. og er flinke til å utarbeide tiltaksplaner. Sømna kommune brukte omtrent 2 mill. kr netto på barneverntjenesten i 2015. Det tilsvarer omtrent 1 000 kr pr. innbygger, mens de behovskorrigerede netto driftsutgiftene til barnevern i Sømna var 1 100 kr pr. innbygger.

- **Kostbar grunnskole drift**

Grunnskolen har et høyt utgiftsnivå. Her er behovskorrigerede netto driftsutgifter 5 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1 og 8–9 mill. kr høyere enn sammenligningskommunene Overhalla og Leksvik. Sømna har mindre skoler enn sammenligningskommunene, og undervisningsutgiftene pr. elev er høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1. Utgifter pr. elev til lokaler er høyere enn i kommunegruppen. Utgiftene til grunnskole har vokst mye de siste årene. Det er skolestørrelsen som er den største utgiften, da det drives i samme volum, men med færre elever.

Fremskrevet elevprognose viser at det fødes færre barn og at majoriteten av barna sokner til Berg. Små gruppestørrelser utfordrer barnehage- og skolestruktur. Små gruppestørrelser blant barn kan gi utfordringer for gruppedynamikk, læring, vennskap, relasjoner og oppvekstmiljø.

Det har vært en positiv utvikling for nasjonale prøver de siste to årene. For året 2016/17 er vi ganske jevnt med fylket og nasjonen, både når det gjelder snittet og fordeling på mestringsnivå.

- .... og barnehagedrift

Også på dette området ligger driftsutgiftene høyt, 1 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1 og 2–3 mill. kr høyere enn i Overhalla, Askvoll og Alvdal. Hovedårsaken til høye utgifter er høy dekningsgrad. Sømna har høye enhetskostnader (små enheter) og produktiviteten er lav. Det var 5,0 plasser pr. ansatt i de kommunale barnehagene i Sømna i 2015 mot 5,9 på landsbasis. Det var 63 plasser pr. styrer, mot 76 på landsbasis. Andelen ansatte med utdanning som barnehagelærer er litt høyere enn gjennomsnittet.

- Pleie og omsorg er rimelig, men trenger omstilling

Kommunen driver relativt rimelig innenfor PLO, men har en utfordring knyttet til å vri tilbudet mer over fra institusjonsbaserte til hjemmebaserte tjenester. Dekningsgraden på sykehjem er 14 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1. **Kommunen har lave pleie- og omsorgsutgifter til psykisk helse og rus og lave utgifter til mennesker med utviklingshemming.** Ressursinnsatsen i hjemmebasert omsorg til eldre er lav. Vi har en lav andel med fagutdanning i tjenesten og det er en stor utfordring med rekruttering.

- Forebyggende helsearbeid

Legetjeneste/fysioterapi driver opp utgiftene i helsetjenesten i Sømna. Antall fagpersoner pr. innbygger er høy. Vi har 2,1 årsverk i skole-helsetjenesten. I kommunebarometeret for 2016 kom Sømna kommune på 1. plass både når det gjelder andel barn med fullført undersøkelse innen utgangen av 1.trinn og hjemmebesøk av nyfødte. Kommunen bruker lite på forebyggende arbeid/folkehelse. En av årsakene er at vi mangler et kommunalt tilbud til de som ønsker å endre livsstil. Det kommer nye lovkrav til kommunen for å styrke helsetjenestene; i 2018 skal kommunen ha kommunal fysioterapeut, innen 2020 kommunepsykolog og ergoterapeut. Disse tjenestene har vi ikke i dag. Vi har kun fysioterapeuter med driftstilskudd fra kommunen.

- Sosiale utfordringer

Sømna har mange mottakere av sosialhjelp, også blant yngre. Det har vært en gradvis stigning siden 2007.

Behovskorrigerede nettoutgifter til sosiale tjenester i Sømna er 1 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1. Utgiftene til sosialhjelp og rådgivning driver opp utgiftsnivået. Sømna har tatt imot flere flyktninger enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1 de siste årene. Den behovskorrigerede andelen sosialklienter er meget høy og det er et svakhetstegn i tjenesten. Utgiftene har steget mye de siste årene og må ses i sammenheng med andre utfordringer i kommunen, eksempelvis en høy andel uføre, en høy andel som faller fra videregående og et smalt jobbmarked.

- Stor kultursatsing

Utgiftene i Sømna er høye innen både idrett, kulturskole og kirke. Ca. 2 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i kommunegruppe 1. Til gjengjeld har vi en flott kulturskole med et allsidig tilbud og mange brukere. Kulturskolen gir også et godt tilbud til PLO. Utgiftene til kirke dekker blant annet diakon som er med på å gi ungdommene et godt tilbud med ungdomsklubben LIME. Sømna har et flott og variert idrettstilbud og gode anlegg.

- **Teknisk/landbruk**

Sømna har høye utgifter til plan/byggesak og næring/landbruk. Utgiftene er lave til veier, bolig og brannvesen. Kort saksbehandlingstid for byggesaker i 2015, her skiller vi oss positivt ut i forhold til de kommunene vi sammenligner oss med og KOSTRA gruppe 1. Andelen gjennomførte branntilsyn i viktige bygg var middels. Kommunen brukte 3.000 kr. pr. innbygger til tekniske formål. De kommunale boligene drar opp kostnadsnivået.

- **Eiendomsdriften koster**

Kommunen har høye kostnader til drift av eiendom. Hovedårsaken er stort areal pr. innbygger - 6,9 kvm, mot 5,5 kvm i kommunegruppe 1. Det er dessuten høye driftsutgifter pr. kvm areal. Utgiftene til både energi, vaktmestre/service-avtaler og vedlikehold er høye pr. kvm. Det er i hovedsak skole/barnehage og kommunale bygg som drar opp kostnadsnivået.

4.0 Planoversikt

Oversikten viser de *viktigste* overordnede planer som er utarbeidet og når de er vedtatt. Enhetene har i tillegg en rekke planer innenfor sitt tjenesteområde.

Plan	Vedtatt
RÅDMANN	
Kommuneplanens samfunnsdel	2006
Økonomiplan og budsjett	Alle år
Kommuneplan for fysisk aktivitet, idrett og naturopplevelser	2013(handlingsdelen revideres hvert år)
Plan for HMS-arbeidet i Sømna Kommune	<u>2006</u>
Plan for kommunal kriseledelse	2016
Rusmiddel politisk handlingsplan	2016
TEKNISK	
Kommuneplanens arealdel	2006
Boligpolitisk handlingsplan	2011
Atomberedskapsplan	2004
Energi og klimaplan	2007
Plan for brannordning i Sømna kommune	2016
Trafikksikkerhetsplan	2016
Beredskapsplan for akutt forurensing	2005
Hovedplan avløp	1996
Hovedplan vannforsyning	1990
OPPVEKST	
Retningslinjer for tverrfaglig samarbeid for Barn og unge	2016
Plan for overgang barnehage/skole	2015
HELSE OG OMSORG	
Plan for helsemessig og sosial beredskap	2009
Miljørettet Helsevern	2006
Smittevernplan	2016
LANDBRUK/NÆRING/KULTUR	
Strategisk landbruks- og næringsplan	2010
Virksomhetsplan for kulturskolen	2016

ORGANISASJONEN	
Handlingsplan for et inkluderende arbeidsliv	2010
HMS Plan	
Lønnspolitisk plan	2006

4.1 Interkommunalt plansamarbeid

- Kystplan Helgeland (en felles plan for Sømna, Bindal, Vega, Brønnøy, Vevelstad, Leirfjord, Dønna, Vefsn, Herøy, Nesna, Lurøy, Træna og Rødøy. Planen er under utarbeidelse.
- Plan for godkjenning av barnehager på Sør-Helgeland. Vedtatt 2012.
- Plan for tilsyn av barnehager på Sør-Helgeland. Vedtatt 2012.

4.2 Vurdering av planbehov 2017-2019

Som planoversikten viser, har Sømna kommune et foreldet plangrunnlag innenfor de fleste tjenesteområder, og i særlig grad har man et mangelfullt overordnet og strategisk plangrunnlag. Uprioritert er dette noe av kommunens planbehov i perioden 2017 – 2019;

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Kommuneplanens arealdel
- Sentrumsplan/områdeplan Vik
- Sentrumsplan/områdeplan Berg
- Områdeplan Vennesund
- Plan/reguleringsplan utbygging gang og sykkelvei Vennesund - Berg
- Strategisk oppvekstplan
- Strategisk plan for utvikling av pleie- og omsorgstjenesten
- Strategisk næringsplan (inklusive landbruk)
- Kulturplan
- Rehabiliteringsplan
- Overordnet kompetanseplan
- Plan for hjorteviltforvaltning
- Revisjon boligsosial handlingsplan
- Plan mot radikaliserings og kjønnslemlestelse.
- Plan for miljørettet helsevern
- Strategisk IT - plan
- Beredskapsplan for alvorlige hendelser i skole og barnehage
- Reglement og rutiner knyttet til økonomi
- Økonomiplan med årlige handlingsplaner
- Temaplan for klimaspor
- Temaplan beitebruk
- Ulike reguleringsplaner
- Energi- og klimaplan
- Tiltaksstrategi for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
- Tiltaksstrategi for nærings- og miljøtilskudd i skogbruket (NMSK)
- Plan for utbygging av bredbånd
- Eiendomsplan

- Organisasjonsutvikling (ny kommunal organisering)
- Plan for strukturendring innen skole
- Plan for strukturendring innen barnehage
- Bosetting/integrering
- Rus og psykiatri

Enkelte av disse planene er mindre planer/retningslinjer innenfor de ulike tjenesteområder. Disse utarbeides internt i enhetene og behøver ikke politiske vedtak. De blir derfor ikke satt opp på prioriteringslisten.

4.3 Prioritering av planoppgaver 2017-2019

Sømna kommune er nå inne i en økonomisk omstillingsprosess, og med et så omfattende planbehov vil det være svært viktig både å vurdere mengden av nye planprosesser som skal igangsettes, og rekkefølgen/prioriteringen mellom dem. Kommunen vil ha begrensede ressurser til kjøp av bistand, og ressursinnsats til planlegging må vurderes opp mot kravet til løpende tjenesteproduksjon. Planarbeidet bør forenkles slik at enkelte temaplaner blir en del av samfunnsplanen med påfølgende årlige handlingsdeler.

	Type	2017	2018	2019	Kommentar
Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel	Revisjon	•			Overordnet betydning. Legger føringer på alle de andre kommunale planene. Det viktigste politiske og administrative styringsverktøyet. Felles oppstart men, men samfunnsplanen ligger i forkant av arealplanen og er førende for utviklingen.
Kommuneplanens handlingsdel	NY	•	•	•	Fra 2018 ligger kommunedelplan for «idrett, fysisk aktivitet og naturopplevelser» og «rusmiddel politisk handlingsplan» inne som del av kommuneplan/handlingsdel.
Økonomiplan og budsjett	Rullering	•	•	•	Slås sammen med kommuneplanens handlingsdel fra 2018.
Planstrategi	Revisjon			•	Bør startes med tidlig slik at den er klar våren 2020.
Ny organisering/ Organisasjons- utvikling	NY	•			Viktig for å avklare ledelse og ansvarsforhold i videre planprosesser
Helse- og omsorg	NY	•			Viktig for å kunne foreta strukturendringer i tjenesten. Behov for felles plan innenfor de ulike områdene helse og velferd.
Strategisk næringsplan	Revisjon	•			Må ha langsiktige retningslinjer for arbeidet.
Strategisk oppvekstplan	NY	•			Ny struktur må følges opp med en langsiktig plan for utvikling og det må være en helhetlig plan som omfatter alle faktorer i en oppvekst.
Strategisk kulturplan	NY	•			Betydelig ressursinnsats på et frivillig område. Trenger langsiktig plan
Strategisk IT plan	NY	•			Stort behov for økt digitalisering i saksbehandling og informasjon for å kunne effektivisere
Områdeplan Vennesund	NY	•			Viktig område transport/kommunikasjon, med potensial for rekreasjon/fritid og reiseliv
Strategisk eiendomsplan	NY	•			Har en betydelig eiendomsmasse som må forvaltes på en effektiv og økonomisk god måte
Temaplan boligsosial handlingsplan	Revisjon		•		Viktig i forhold til de sosiale utfordringer i kommunen.
Temaplan integrering/ bosetting	NY		•		Integrering/bosetting omhandler mange sektorer og er viktig for å sikre en god og helhetlig integrering, samt ta hånd om de ressursene som finnes.
Områdeplan Berg	NY		•		Viktig tettsted for kommunens videre utvikling.
Områdeplan Vik	NY		•		Viktig tettsted for kommunens videre utvikling.
Temaplan kompetanse og rekruttering	NY		•		For å opprettholde og styrke kvaliteten på tjenestene.
Temaplan energi og klima	Revisjon			•	Et stadig viktigere tema, også for Sømna kommune.

Planoppgavene er fordelt ut over kommunestyreperioden slik at det gis et realistisk bilde av når planleggingen kan gjennomføres innenfor de gitte ressursene i administrasjonen. Årstallene viser når planene er tenkt igangsettes. Kommunen kan vurdere plantypen etter behov, i forhold til om de bør følge Plan-og bygningsloven eller om det skal utarbeides en temaplan/strategiplan/kommunedelplan. Dette vil komme frem når vi vet omfanget av kommuneplanen.